

DEÁK VIKTÓRIA HEDVIG OP
Útitársak (szünodoi)
a Megtestesült Ige hirdetésében
– a Prédikátorok Rendje
kormányzási
formájának tanulságai

Ha egy domonkos meghallja a szinodalitás kifejezést, azt gondolom, rögtön a Prédikátorok Rendjének jellegzetes kormányzási formája, vagyis a káptalani rendszer jut az eszébe, amely a rend életének egészét meghatározza, és sajátos ritmust ad neki. A káptalani rendszer a domonkosoknál nem pusztán a döntéshozás egy módszere, jogi aktus, hanem a kormányzásnak olyan eszköze, amely a domonkos élet egészére rányomja a bélyegét szerves egységben egyfajta lelkeséggel, emberképpel, célja pedig a rend prédikátor-küldetésének, az evangélium hirdetésének szolgálata.¹

¹ A domonkos káptalannal kapcsolatban a következő internetes cikkeket használtam: BENJAMIN EARL: *Dominican Spirituality*, [online] https://www.synod.va/content/dam/synod/common/resources/spirituality/dominican/EN_Spiri_Earl.pdf [2012. 09. 14.]; BRUNO CADORÉ: *Commentaire du thème annuel du Jubilé (2015): Dominique: gouvernement, spiritualité et liberté* [online] https://www.op.org/docs/770/bro-bruno-cadore-o-p-2010-2019-5_lettres-des-maitres-de-

Amikor valaki egy konkrét rend lelkeségére kíváncsi, először általában nem a konstitúciók kormányzásról szóló részét siet kézbe venni. Esetünkben azonban ez lenne helyénvaló: a domonkos rend lelkeségét – ha egyáltalán megalapozott lelkeségről mint az imádság egy meghatározott módszeréről beszélni a domonkosok esetében – meghatározza, kifejezi a káptalani rendszer, amely a küldetés szolgálatában áll. (A konstitúciók 3/5-e szól a kormányzásról!). Ha a rend célja a prédikáció, az evangélium hirdetése, akkor ennek tükröződnie kell a kormányzásban is: a feltámadás evangéliumának hirdetése feltételez egy bizonyos életformát. Vagyis a kormányzás módja elmondja azt, mit gondol a rend az emberről, a rend küldetéséről.

1. Domonkos, a paradox alapító

Szent Domonkos paradox rendalapító. Nem váratlan meghívás vagy gyökeres fordulat az ő megtérése. Széleskörű egyházi tapasztalata (egyetemi autonómia, városi, képviseleti kormányzás) segítette, hogy az egyház ősi gyakorlatát kombinálja a legújabbal. Ugyanakkor nem hagyott maga után írásokat, regulát, sőt hanyag rendtársai még a prédikációit sem foglalták írásba. Ami viszont megmaradt és voltaképpen

lordre-5fbf8e853510b/1ecMMRMEhQhEW4TIsV1MkAW-huQDi28WIK/Dominique%20%20%20gouvernement,%20spiritualit%C3%A9%20et%20libert%C3%A9 [2012. 09. 14.]; BR GERARD F. TIMONER – BR. BRUNO CADORÉ – BR. CARLOS AZPIROZ COSTA – BR. TIMOTHY RADCLIFFE: *The General Chapter of the Order of Preachers. Structure of Communion and Mission. In Commemoration of the 8th Centenary of the First General Chapters of the Order (1220, 1221)* [online] <https://www.op.org/letter-of-the-master-of-the-order-8th-centenary-of-the-firs-general-chapters/> [2022. 09. 19.]

változatlan formában tovább él, azok intézmények, struktúrák: a rend kormányzata, melynek alapját ő rakta le. Amikor 1221. augusztus 6-án meghalt, a rend már elnyerte alapvető struktúráját, amely lehetővé tette, hogy az alapító halála ne okozzon törést.

Így a rend nemrég ünnepelte nemcsak az alapító halálának 800 éves évfordulóját, hanem az első káptalanok jubileumát is, amelyeket 1220 és 1221 pünkösdjén tartottak. Döntő pillanatok voltak ezek a Prédikátorok Rendjének életében: ekkor kezdték ugyanis elsajátítani a döntéshozatalnak a sajátos módját, amely illik a rend küldetéséhez, céljához, továbbá megszületett a rendi kormányzásnak az a modellje, amely a mai napig érvényben van.

Domonkos 1220-ban, az első káptalanon világossá tette, hogy ennek a szuverén testületnek van a legfőbb hatalma a rendben. Sőt, Domonkos nemcsak nyilvánvalóvá tette, hogy a káptalan fölött áll, hanem ekkor le is mondott: a testvérek nem voltak hajlandók őt letenni, ezért diffinitorokat választottak, hogy nekik legyen hatalmuk mindenki más fölött. A *magister ordinis*, a rend legfőbb elöljárója mellett azóta ott van az évenkénti káptalan – neki kell elszámolnia, sőt a káptalan le is teheti.²

A Domonkos által létrehozott kormányzási forma – a közösség építésének egy módja – szerves egységben van azzal a szerzetesi modellel, amely a koldulórendek újdonsága volt: a testvériséggel. Amint Boldog Jordán leírja, Domonkos nem akart *dominus* lenni (ami kanonokként megillette volna), hanem azt akarta, hogy

² Így magát Domonkost is több ízben leszavazta a káptalan, például amikor a gazdasági ügyek intézését a *conversus* testvérekre akarta hagyni a felszentelt rendtagok helyett. Az első káptalan történetéről lásd HUMBERT-MARIE VICAIRE: *Histoire de saint Dominique*, Cerf, Paris, 2004, 563–596.

*frater Dominicus*nak szólítsák, és nem akarta, hogy rendjében apátok legyenek, hanem csak *prior* legyen az előljáró neve.³

2. A káptalan intézményének története

Szent Benedek regulája nyomán a monasztikus rendekben az apát hatalma teljes, kormányzása autonóm, a közösség pedig eredetileg tanácsadó funkciót töltött be, vagyis nem létezett kollegiális kormányzás, és minden monostor autonóm volt. A clunyi reform és ezzel együtt a kolostorszövetségek létrejötte nyomán jött szokásba, hogy az egység érdekében a függő monostorok apátjai évente Clunybe mentek.

Citeaux újított ebben, és új módon alkalmazta ezt a formát: törvényhozóvá – és részben igazságszolgáltatói fórummá – tette a káptalant, amelyen minden monostor apátja részt vett, míg a helyi apátok teljes helyi joghatósága megmaradt, de fellebbezési joguk maradt a káptalanhoz. A hanyag apátokat például megbüntették a káptalanon. A cél továbbra is az egység fenntartása volt.⁴

³ SZÁSZORSZÁGI BOLDOG JORDÁN: Könyvecske a Prédikátorok rendjének kezdeteiről, n. 21, in Szabó Ráhel (szerk.): *Domonkos alappillérek*, Domonkos Nővérek, Budakeszi, 2018, 20.

⁴ A káptalani kormányzat kialakulásáról lásd GERMAIN LESAGE cikkét: *Capitolo*, in Guerrino Pelliccia – Giancarlo Rosa: *Dizionario degli Istituti di Perfezione*, Paoline, Roma, 1973, vol. II, 166–176. A *Carta caritatis* szerint, ha vitás kérdés merült fel, akkor a citeaux-i apátnak volt joga dönteni, illetve az alkalmasabbaknak vagy *sanioris consilii*-nak (c. XVI) – vagyis nincs szó többségi szavazatról. Ezt a rendszert vették át a premonstreiek is. Felismerték egyes bencések is, hogy mennyire gyümölcsöző ez a rendszer, ezért a 12. században kérték a pápákat, hagyják jóvá a helyi apátok gyűlésének törvényhozását. III. Ince már a közvetlen neki alárendelt apátok

A IV. Lateráni Zsinat döntő lépést jelentett 1215-ben: elrendelte a káptalanok tartását minden egyháztartományban, minden rend számára (c.12: *De communibus capitulis monachorum*) egyértelműen ciszterci mintára.⁵ A rendekben háromévente lett kötelező. A cél a *reformatio ordinis* és az *observantia regularis*. Ezzel egy új jogintézmény jött létre az egyházban: a központi hatalom nem egy ember kezében összpontosul, hanem egyensúly van a centrum és a periféria között. Ez a zsinati előírás befolyásolta a domonkos szervezést is.

3. A domonkos káptalani rendszer újdonsága

A rend célját, a prédikációt és a lelkek üdvösségének szolgálatát így fejezte ki a legrégebbi konstitúció:

„Ordo noster specialiter ob predicacionem et animarum salutem ab initio noscitur institutus fuisse. [...] Studium nostrum ad hoc principaliter ardentissime summo opere debeat intendere, ut proximorum animabus possimus utiles esse.”⁶

számára kötelezővé is tett helyi káptalant, ahol a vizitátorokat is kijelölték.

⁵ A káptalani kormányzat kialakulásáról lásd GERMAIN LESAGE cikkét: *Capitolo*, in Guerrino Pelliccia – Giancarlo Rosa: *Dizionario degli Istituti di Perfezione*, Vol. 2, Paoline, Roma 1973, 166–176. A ciszterci apátokat kérte fel a zsinat, hogy tapasztalataikkal segítsék a többi rendet. A zsinat ugyanekkor egyháztartományi zsinatok éves megtartását is elrendelte, amelyet egyházmegyénként gondos kutatásnak kell megelőznie. (Lásd c.6, in GIUSEPPE ALBERIGO et al. (eds.): *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, EDB, Bologna, 1991, 236–237.)

⁶ *Primae constitutiones Ordinis Praedicatorum*, Prologus.

A rend olyan szisztémát hozott létre már 1228-ra, amely akkor példa nélküli volt Európában, és rendkívül tartós is, sőt kutatók szerint hatást gyakorolt a városi, képviseleten alapuló önkormányzati rendszerre például Angliában.⁷ Nem kérték ehhez a Szentszék megerősítését, mert nem örökre érvényes törvényt akartak, hanem egy állandó törvényhozó testületet hoztak létre. Ez ma is így van, más rendektől eltérően nem szükséges szentszéki megerősítés a konstitúciók módosításához. A domonkosok a káptalani rendszernek, a konstitúcióknak, a kormányzási formának tulajdonítják, hogy a rend egysége megmaradt 800 éven keresztül, nem jöttek létre újabb reformágak.⁸

A legrégebbi konstitúciók két részből álltak, ezek közül a másodikat szentelték teljes egészében a kormányzásnak. Ennek a következők azok az elemei, amelyek ma is érvényesek:⁹A káptalan a rend kormányzásának mindhárom szintjén működik: a konvent, a provincia és az egyetemes rend szintjén, és bizonyos értelemben mindegyik korlátozza az előljárók hatalmát (előljáró, káptalan, tanács hármassága).

A generális káptalan évente ülésezett (1370-től tértek át a két- vagy háromévenkénti megtartásra).

⁷ JONATHAN DOUCETTE: *The Diffusion of Urban Medieval Representation. The Dominican Order as an Engine of Regime Change, Perspectives on Politics*, (19/3), 2021, 723–738. [DOI: <https://doi.org/10.1017/S1537592720002121>.] E kormányzati mód kifejlődése nyilván nem független a társadalmi változásoktól, amikor is a városokban megjelent a képviseleti rendszer. Mint tudjuk, az abszolút monarchiák korában Szent Ignác más kormányzási módszert választott, és szakított a parlamentáris kormányzati formával.

⁸ Lásd erről WILLIAM A. HINNEBUSCH: *The History of the Dominican Order. Origins and Growth to 1500*, I., Alba House, New York, 1965, 169.

⁹ Lásd erről WILLIAM A. HINNEBUSCH: *The History of the Dominican Order. Origins and Growth to 1500*, i. m., 169–193.

1244-től maga a káptalan döntött a következő káptalan helyszínéről; ez ma is így van.

Más és más az egyes káptalanok összetétele: két egymást követő évben a provincia által választott diffinitorok vettek részt (mások), harmadszor pedig a provinciálisok. Ez egyfajta „kétkamarás” rendszer, minthogy a diffinitorok káptalanja a testvérek képviselőiből áll.¹⁰

Egyedül a káptalan hozhatott törvényeket, az előjárók nem. Ez megakadályozta, hogy hirtelen hozzanak törvényeket, vagy túl sok törvény keletkezzék. Hasonlóan lehetett törölni is elavult törvényeket. Ez a módszer egyfajta mozgékonyaságra ad lehetőséget.

Három káptalan megerősítésére van szükség ahhoz, hogy törvény legyen egy módosítási javaslatból (inchoatio, approbatio, confirmatio). Három, különböző összetételű testületen kell keresztülmennie: diffinitorok és provinciálisok, provinciálisok, diffinitorok. Ez hosszú megfontolást és türelmet igényel, ahol a végső döntéshez a különböző szempontok hozzájárulása szükséges.

A rend újítása, hogy minden szavazás titkos volt, és akár választásról, akár törvényhozásról volt szó, egyszerűen a többségi szavazat a döntő (ellentétben a benedeki regula „sanior pars” elvével).

A rendben minden előjárót választanak – ez is biztosítja a kormányzás közösségi voltát, mindenki részvételét és felelősségvállalását.

A domonkosok már kezdetől tudatában voltak, hogy a káptalan nem pusztán jogi vagy politikai akció:

¹⁰ Nem pusztán demokratikus volt ez a módszer, hanem praktikus is, mert megakadályozta, hogy a provinciálisok túl sokáig távol legyenek a provinciáiktól. Választás esetén a provinciálisok és két diffinitor vett részt minden provinciából a káptalanon.

már maga a kifejezés is árulkodó, ti. hogy egy káptalant, a hagyományos kifejezés szerint *celebrálnak*. Másrészt, eleve összekapcsolták a bűnbánati káptalannal, vagyis a vétkek nyilvános megvallásával, és egymás irgalmának kérésével, minden káptalan ezzel a szertartással vette ugyanis kezdetét. Másik sajátosság, hogy a vitás kérdések felmerülése esetén három szakértőt választottak ki, akik káptalani kereteken kívül döntöttek az ügyről – ez az előjárók melletti tanács előzménye.¹¹

4. A domonkos kormányzás sajátosságai

Ez a rendszer tehát mindenki egyenlőségén alapszik, ami abszolút újítás volt a monasztikus kormányzáshoz képest: mindenkinek szava van, mindenki részt vesz a kormányzásban, felelősséget vállal a közös jóért, választ, és mindenkinek a szavazata ugyanannyit ér.

Nevezhetjük tehát ezt domonkos demokráciának? Ebben a formában mindenképp leegyszerűsítő lenne így hívni. Amint Vincent de Couesnongle, a rend egyik korábbi mestere megállapította, a demokrácia alaptörvénye a többség uralma, de ez nincs így a domonkosoknál a gyakori szavazás ellenére sem: itt a cél nem a többségi döntés, hanem a konszenzus. A konvent káptalanban a priornak nem a gyors szavazásra

¹¹ Szászországi Boldog Jordánról, Szent Domonkos utódáról maradt meg az a bájos történet a *Vitae Fratrum*ban, hogy amikor az egyik diffinitor nyilvánosan megvádolta a káptalant, és azt mondták neki, hogy védekezhet, ha akar, alázatos hangon azt suttogta, hogy: „Vajon hisz-e valaki a tolvajnak, amikor mentegetőzik?” GERARDUS DE FRACHETO: *Vitae fratrum ordinis praedicatorum*, ed. B.M. Reichert, Louvain, 1896, II. 20, 117.

kell törekednie, hanem arra, hogy mindenki mondja el a véleményét, és a közös vita olyan megegyezésre vezessen, ami lehetőleg egyetértő. Ez minden szerzetestől nagyon sokat kíván.¹²

Szent Ágoston *Regulájának* bevezetése szerint:

„Primum, propter quod in unum estis congregati, ut unanimes habitetis in domo; et sit vobis anima una et cor unum in Deo.”¹³

Azért gyűltetek egybe, hogy egyetértésben – *unanimes* – lakjatok a házban, és egy szív, egy lélek legyen bennetek Istenben (vagy: Istent keresve /in Deum).

Ezt az egyetértést hivatott a káptalan előmozdítani. A cél nem pusztán egy olyan döntés, amelyet a többség támogat, hanem eljutás egy olyan konszenzusra, amely gyakran mindenki személyes véleményén túl van. Ez nem erőltetett egyformaságot, pártkongresszusok lelkes egyöntetű szavazását jelenti, hanem hosszú és sok türelmet igénylő folyamatot. Ennek során tapasztalhatjuk, hogyan emel ki a hétköznapokból, ad egy másfajta nézőpontot a másik megismerése, meghallgatása révén: saját igazsággal érkezem, és létrejön valami olyan, amire senki sem számított, ami meghaladja kinek-kinek a saját igazságát. Nem is élhető kompromisszumok diplomatikus kereséséről van szó. Természetesen gyakran előfordulhat, hogy nincs teljes egyöntetűség, de legalább megvan arról az egyetértés, hogy szabadságban, szeretetben

¹² Idézi DAMIAN BYRNE: *In mission together*, in ANICETO FERNÁNDEZ – VINCENT DE COUESNONGLE – DAMIAN BYRNE – TIMOTHY RADCLIFFE: *To Praise, to Bless, to Preach. Words of Grace and Truth*, Dominican Publications, Dublin 2004, 256–257.

¹³ *Textus receptus: Liber constitutionum et ordinationum Fratrum Ordinis Praedicatorum*, Curia Generalitia, Roma, 2021, 1.

megtárgyaltuk az ügyet, és így egy döntés valóban a közösségé tud lenni akkor is, ha én éppen mást szerettem volna.¹⁴

Fentiek miatt Sidbe Semporé afrikai domonkos teológus inkább a *koinokrácia* kifejezést javasolta:¹⁵ a domonkos kormányzás referenciája nem a modern demokrácia, ahol a kisebbség hangja gyakran eltűnik, ahol lobbizás és egyéb nyomásgyakorló csoportok működnek, hanem az, ahogyan az ApCsel 2. és 4. fejezetei leírják az első hívek életét, akik együtt imádkoztak, mindenük közös volt, és közben hirdették az Úr feltámadását. Ha a társadalom működéséből vett párhuzamot hoznánk ehhez, akkor Alexis de Tocqueville-t idézhetnénk, aki szerint a valódi demokrácia alulról épül: kis közösségben mindenki részvételével kezdődik.

Vagyis egy ilyen kormányzásnak, amely az igazság közös keresésére és ezen keresztül a hirdetésére irányul, a közös élet, a közös liturgia, a közös stúdium az alapja, hiszen a másik meghallásához elsődleges az Ige közös hallgatása és ünneplése.

5. A domonkos kormányzás és a Szent Tamás-i emberkép

Milyen körülmények között tud virágozni ez a kormányzási mód? Naivitás lenne ugyanis azt gondolni, hogy magának a módszernek a pusztá alkalmazása elégséges lenne. Inkább azt mondhatjuk, hogy

¹⁴ Lásd erről MALACHY O'DWYER tanulmányát: *Reclaiming the Dominican Vision for the 21st Century. Pursuing Communion in Government*, kézirat.

¹⁵ Idézi VIVIAN BOLAND: *The chapter – Self-government in Freedom and Obedience*, kézirat.

a kormányzásnak ez a módja szerves egységben van a karizma és a rendi hagyomány többi elemével, és konkrét teológiai vízió alapszik. Olyan emberképen, ahol az erkölcs nem az Isten parancsairól és az annak való engedelmességről, tilalmakról és kötelezettségekről meg azok teljesítéséről szól (amely újkori erkölcsi vízió a szerzetesi élet modelljét is meghatározta az újkorban), hanem amelynek középpontjában az ember boldogságra való meghívása áll, az erények mint az odajutás kulcsa, és az új törvény, amely a Lélek kegyelme, nem papírra, hanem a szívünkbe írva.

Egy ilyen teológiai vízióval szorosán összefügg, hogy mit gondolunk szabadságról és engedelmességről. Az újkorban és ma is a szabadság a minden befolyástól mentes, tetszőleges (közömbös) választás szabadságát jelenti. A tamási emberképben viszont az ún. minőségi szabadságot jelenti, amely a kiválóságra tesz szabaddá, a tökéletes cselekvésre, az erényre, amely engem mint embert kiteljesít¹⁶

Ez segíthet megérteni, hogyan létezhet együtt egyetértés és szabadság, illetve szabadság és engedelmisség. Ha a voluntarisztikus emberkép nyomán az engedelmisség elsősorban az akarat alávetése valaki más akaratának az értelem szerepe nélkül, akkor nem látjuk, hogyan létezhet együtt az egyéni szabadsággal.

Ha azonban Isten és ember kapcsolatát nem konfliktusnak, nem egymás autonómiáját fenyegetőnek látjuk, hanem Szent Tamás nyomán olyan barátságnak,

¹⁶ Lásd erről bővebben SERVAIS PINCKAERS alapvető művét: *A keresztény erkölcsteológia forrásai*, Paulus Hungarus – Kairosz, Budapest, 2001, 335–385 és JEAN-PIERRE TORRELL: *Aquinói Szent Tamás, a lelki mester*, Osiris, Budapest, 2022. Különösen érdekes, ahogyan Torrell felhívja a figyelmet arra, Tamást hogyan befolyásolta saját szerzetesi tapasztalata a kormányzásról szóló reflexiójában. Uo. 449–450.

amely a megtestesülés nyomán jöhet létre, amikor Krisztus által Istennel egyenlők leszünk, az ő barátai, akkor kegyelem és emberi szabadság, szeretet és engedelmisség harmóniába kerülnek.¹⁷ A Szentlélek kegyelme tesz valójában szabaddá. „A Szentlélek ugyanis úgy készítet minket cselekvésre, hogy minket önként cselekvőkké tesz, amennyiben minket Istent szeretőkkel tesz.”¹⁸ „Nem mint szolgák, a törvény alatt, hanem mint szabadok, a kegyelem alatt” – ahogyan Szent Ágoston *Regulája* fogalmazza. Isten szeretete és a szabadság bennünk együtt növekszik. Isten barátai-ként ugyanazt akarjuk, amit Isten, a mi barátunk: így az engedelmisség sem külső kényszer.

Ha a legfontosabb Isten akarata, az ő parancsai és az azoknak való engedelmisség, akkor nem csoda, hogy a közösségi megfontolásban is a legfontosabb az Isten akaratának keresése lesz (megkülönböztetés), és az engedelmisség lesz a legfontosabb erény. Isten akaratát így valami olyannak tudjuk, ami rajtunk kívül van, és intenzíven kell keresni. A domonkos hagyomány, amely bízik az emberi értelemben, másképp látja. Herbert McCabe OP írta le azt az elsőre paradoxnak hangzó mondatot, hogy egy igazán engedelmes közösségben senkit nem kényszerítenek semmire:¹⁹ mert létrejöhettek egy olyan konszenzus, amely egy közös tanulási folyamat, az igazság felfedezésé-

¹⁷ A barátságról mint Szent Tamás teológiai víziójának sarokkövéről lásd DEÁK VIKTÓRIA HEDVIG: „Caritas est amicitia”. Isten és ember barátsága Aquinói Szent Tamásnál, in Hende Fanni – Tóth Klára – Korondi Ágnes (szerk.): *Mestereknek gyengyének. Ünnepi kötet Madas Edit hetvenedik születésnapjára*, Szent István Társulat, Budapest 2020, 569–575

¹⁸ AQUINÓI SZENT TAMÁS: *Summa Contra Gentiles*, IV.22.

¹⁹ Lásd erről HERBERT MCCABE: Engedelmisség, in Szabó Ráhel (szerk.): *Domonkos alappillérek*, Domonkos Nővérek, Budakeszi, 2018, 219–225.

nek eredménye, s amely mindenkitől azt igényli, hogy „saját magát szívében felülmúlja” Nagy Szent Gergely pápa szép kifejezése szerint, melyet Szent Tamás és a domonkos konstitúciós is idéz.²⁰ „Az Igazság Lelke elvezet a teljes igazságra”, az általa vezetettek képesek meghallani, mit üzen a Lélek, és ehhez szükséges a dialógus, a vita.

A tamási emberkép és kormányzási mód összefüggésének köszönhető az is, hogy a domonkosok hisznek a vitában, mert bíznak az emberi értelem lehetőségeiben (lehet, hogy túlzottan is) – hisznek a párbeszédben, abban, hogy létrejöhet egyfajta kollektív megértés. Így már maga a káptalan ténye is örömhír a *post-truth* és a felszínes kommunikáció korában egy megosztott, széttöredezett világban, amely különböző címkék aggatásával keresi identitását.

És mielőtt azt hinnénk, hogy a domonkos káptalani rendszer maga a földön megvalósult mennyország, érdemes felidéznünk a káptalanért mondott votívmisék egyik könyörgését a domonkos misekönyvből:

„Áraszd mindannyiunk szívébe az igazság és béke lelkét, hogy teljes szívből felismerjük, ami tetszésedre van, és amit felismertünk, azt meg is valósítsuk.”

Vagyis szembetalálhatjuk magunkat azzal, hogy bár a közös döntéshozás kiválóan sikerül, mégis az eltűnő felelősség és cselekvés Bermuda-háromszögébe ütközünk. „Tra il dire e il fare, c'è il mare” – mondja az olasz közmondás. Így jól jönnek az előljárók, akik a cselekvést is igyekeznek katalizálni...

²⁰ NAGY SZENT GERGELY: *Moralia in Iob*, I.35.c.14. AQUINÓI SZENT TAMÁS: *Summa theologiae*, II-II. q.104. a.1. ad 1.

6. *Kormányzás, káptalan és közösség*
– *In dulcedine societatis quaerere veritatem*²¹

A kormányzásnak a domonkos módja tehát egyfajta lelki dinamikával jár együtt, amely megfelelő környezetet hoz létre ehhez: olyanok közösségéről van szó, akik együtt keresik az igazságot. Ahogyan az egyház tagjai társak az úton, úgy a domonkosok is azok a megtestesült Ige hirdetésében. „Megmaradni az Igében” (Jn 8,31–32): az Ige közös hallgatása tesz tanítvánnyá és szabaddá.

Az Ige hallgatása közösségben kezdődik. Ahhoz, hogy legyen mit prédikálni, előbb élni kell a Szót. Ha ez hiányzik, akkor maga a módszer sem ér sokat. Közös értékek is kellenek, közös jó, ami egybegyűjt, közös imádság és stúdium. Ehhez pedig megosztás, meghallgatás, vita kell.

Tamás elgondolása szerint egy szerzetesi közösség bizonyos értelemben baráti társaság, hiszen megvan mindaz, amitől több ember kapcsolata barátság lesz: a tagok egyenlősége, a közös jó (a küldetés) és a kölcsönös szeretet. Isten irántunk való szeretete az ő barátaivá tett minket: ez megnyit a barátságra egymással.

Ha az engedelmisségben az akarat feláldozását, a szerzetesi életet pedig előljárók és alattvalók állandó konfliktusaként fogjuk fel, könnyen szembeállítjuk az individuumot a közösséggel: az egyén az önállóságban talál identitásra, nem a barátságban és a szeretetben. De úgy is láthatjuk, hogy az ember természetéhez, valódi virágzásához a közösség hozzátartozik: a közösség a szeretet megvalósulásának lehetősége, így a közösségben találjuk meg magunkat, identitásunkat.²²

²¹ NAGY SZENT ALBERT: *In VIII Politicorum, in fine.*

²² Lásd JEAN-PIERRE TORRELL: *Aquinói Szent Tamás, a lelki mester*, i. m., 450–451.

A közösségi életnek ez a módja felelősségvállalást igényel a közös jóért, ugyanakkor meghallgatást, beszélgetést. Vagyis türelmet és kitartást igénylő, közös, mindenki bevonásával járó fáradságos munkáról van szó, amelynek az eredményei gyakran nem látványosak. Éppen ezért a domonkos kormányzás utópiának tűnhet vagy olyan elgondolásnak, ami halálra van ítélve, mert anarchiához vezet.

A szabadsága miatt valóban nem hatékony, de nevelő, mert szabadságra, felelősségre készítet, és közben az erények gyakorlására sarkall (igazság, türelem, állhatatosság, csak hogy párat említsek). Néha maguk a domonkosok is türelmetlenné válnak, sajnálják a káptalanokra az időt, és megirigylik a „hatékonyabb” rendeket: nem lenne-e jobb hatékonyabb kormányzási módot választani?²³

De a domonkosok számára ez az, amit Vincent McNabb, a 20. századi híres ír származású domonkos prédikátor a szabadság béklyóinak nevezett.²⁴

„Valóban, sok testvérünk időpazarlásnak tekinti az általános káptalanokat – írta Timothy Radcliffe a rá jellemző sajátos angol önriróniával –, melyekből olyan akták születnek, amiket senki sem olvas el. Amikor egy angol domonkos kifejtette ezt az ellenvéleményt Damian Byrne testvérnek, ő azt válaszolta, hogy az általános káptalanok a Rend lélegzetvételei. Gyorsan észrevennénk a következményeit annak, ha berekesztenénk azokat.”²⁵

²³ Lásd erről TIMOTHY RADCLIFFE: *Szabadság és felelősség. A kormányzás lelkisége*, in uő: *Új dalt énekeljétek. A keresztény élethivatás*, L'Harmattan – Sapientia, Budapest, 2012, 93–134.

²⁴ VINCENT McNABB: *The Gyves of Freedom*, *The Hawkesyard Review* 3 (1913–1914), 5–11.

²⁵ BR. GERARD F. TIMONER – BR. BRUNO CADORÉ – BR. CARLOS AZPIROZ COSTA – BR. TIMOTHY RADCLIFFE: *The General Chapter of the Order of Preachers. Structure of Communion and Mission*, i. m.

